

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 15 (Nisan/April 2024), s. 1650-1664.

Geliş Tarihi-Received: 21.02.2024

Kabul Tarihi-Accepted: 26.03.2024

Araştırma Makalesi-Research Article

ISSN: 2687-5675

DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1441115

Yaşam Memnuniyeti, Mesleki Doyum ve Dindarlık İlişkisi: Avukatlar Üzerine Nicel Bir Araştırma

*The Relationship Between Life Satisfaction, Professional Satisfaction and
Religiosity: A Qualitative Study Among Lawyers*

Mehmet Emrullah DURAN*

Öz

Bu çalışmada, avukatların yaşam memnuniyeti, mesleki doyum ve dindarlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca, bu değişkenlerin cinsiyet, yaş ve mesleki tecrübe gibi demografik özelliklerle ilişkisi tespit edilmiştir. 2024'ün Ocak ayında gerçekleştirilen araştırmaya Konya'da çalışmakta olan 121 erkek ve 96 kadın olmak üzere toplam 217 avukat katılmıştır. Araştırma verileri anket tekniğiyle toplanmış ve anket formunda Kişisel Bilgi Formu, Yaşam Memnuniyeti Ölçeği, Mesleki Doyum Ölçeği ve Dini Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Veri analizinde Perason Korelasyon Analizi, çok gruplu değişkenlerin analizinde ise "Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova)" ve "LSD Testi" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda dindarlık ile yaşam memnuniyeti ve dindarlık ile mesleki doyum arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Dindarlığın alt boyutları olan biliş, duygu, davranış ve ilişki ile mesleki doyumun alt boyutları niteliklere uygunluk ve gelişme isteği arasındaki ilişkinin pozitif yönde anlamlı olduğu saptanmıştır. Yaşam memnuniyeti, mesleki doyum ve dindarlığın cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği fakat yaş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca yaşam memnuniyeti ve mesleki doyumun hizmet süresi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din, dindarlık, yaşam memnuniyeti, mesleki doyum, avukatlar.

Abstract

The main aim of the present study is to examine the relationship between life satisfaction, professional satisfaction and religiosity among lawyers. A further aim of the study is to analyse whether the relationship between these three concepts show significant difference in terms of variables such as gender, age and job experience. The study was conducted in January 2024. The sample of the study was composed of 217 lawyers (Male=121 and Female=96) who are working in Konya. The data was collected by questionnaire, which included Personal Information Form, Life Satisfaction Scale, Professional Satisfaction Scale and Religious Attitude Scale. Pearson Correlation Analysis, "One Way Analysis of Variance (OneWayAnova)" was used for data analysis and "LSD Test" was used for the analysis of multigroup variables. As a result of the research, a positive and significant correlation was found between religiosity and life satisfaction, and between religiosity and professional

* Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, emrullahduran@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9952-5103.

satisfaction. It was determined that the relationship between the sub-dimensions of religiosity, namely cognition, emotion, behavior and relationship, and the sub-dimensions of professional satisfaction, compliance with qualifications and desire for development, was positive and significant. It has been determined that life satisfaction, job satisfaction and religiosity do not differ significantly according to the gender variable, but they do differ significantly according to the age variable. In addition, it was found that life satisfaction and professional satisfaction did not differ significantly according to the length of service variable.

Keywords: Religion, religiosity, life satisfaction, professional satisfaction, lawyers.

Giriş

İnsanlar için yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum hem gündelik hayat bakımından hem de ruh sağlığı açısından önemli konuların başında yer almaktadır. Bireylerin psikolojik iyi oluşları üzerinde etkili olan yaşam memnuniyeti çoğu zaman mutluluk ve öznel iyi oluş kavramlarıyla birlikte değerlendirilmekte ve mesleki hayatı etkileyen birçok etmeden birisi olarak ele alınmaktadır (Vassar, 2012, s. 63). Literatürde genel olarak yaşam memnuniyeti bireyin hayatıyla ilgili bütünsel bir yaklaşımla öznel değerlendirme yapması sonucu tespit ettiği olumluluk seviyesi olarak açıklanmıştır (Veenhoven, 1996, s. 15). Yaşam memnuniyeti ölçülürken kişinin anlık yaşadığı mutsuzluk veya üzüntülü durumların yaşam memnuniyeti üzerinde etkili olmaması için bireyden hayatının bütününe kapsayan değerlendirmelerin yapılması istenmektedir (Arun, 2008, s. 315). Yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerin başında psikolojik iyi oluş gelmektedir. Çünkü psikolojik iyi oluş, bireylerin basit bir mutluluk ve haz hissetmeleri değil onların potansiyellerinin farkına vararak kendilerini gerçekleştirmeleri ve erdemlerin yaşanmasıyla ulaşılabilecek gerçek mutluluğu ifade etmektedir (Hefferon ve Boniwell, 2011, s. 65). Ayrıca psikolojik iyi oluş ulaşılması gereken bir sonuç değil hayat boyu devam eden bir süreç olmasından dolayı yaşam memnuniyetini önemli ölçüde etkilemektedir. Yaşam memnuniyetini etkileyen bir diğer faktör de maddi refah ve sosyal ilişkilerdir (Pavot, 2008, s. 126). Kişilerin beslenme, barınma ve güvenlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaları için belirli bir maddi olanaklarının olması gerekmektedir. İhtiyaçlarını karşılayamayan bireyler aynı zamanda psikolojik olarak da çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalacakları için bu durum onların sosyal ilişkilerine de zarar vermektedir. Özellikle kişiler yalnız hissetmemek, sorunlarını gidermek ve mutluluklarını paylaşmak için çevrelerinde onları destekleyecek bireylerin olmasına ihtiyaç duymaları yaşam memnuniyetine etki etmektedir. Ayrıca kişilerin fiziksel sağlıkları, çalışma hayatları, üstlendikleri görev ve sorumluluklar da yaşam memnuniyetleri üzerinde etkili olan faktörlerdendir (Öksüz ve Malhan, 2005, s. 2).

Mesleki doyum kavramı kişinin iş hayatı ve çalışma ortamıyla ilgili yaptığı değerlendirme sonucu ulaştığı olumlu duygusal durum olarak ifade edilmiştir (Çetinkanat, 2000, s. 3). Bireyler sahip oldukları işleri ve meslekleriyle toplumsal hayat içerisinde var olmaktadır. Ayrıca mesleki faaliyetler bireylerin hayatlarının yarıya yakınına kapsadığı için kişilerin yaptıkları işten tatmin olmaları onların yaşamlarının diğer alanlarına pozitif katkısı bulunmaktadır. Mesleki doyumun gerçekleşebilmesi için en temel faktör kişinin tercih ettiği mesleğin gerektirdiği ilgi ve yeteneklere sahip olmasıdır. Ayrıca bireyin elde ettiği kazanç, toplumsal statü, iş arkadaşlarıyla ilişkileri, yükselme kriterleri, görev ve sorumlulukların ağırlığı gibi etmenler mesleki doyumunu etkileyen faktörlerdendir (Kuzgun vd., 1999, s. 15). Diğer taraftan “de-ye-ne” ya da “da-ne” mastarından gelen din kelimesi; gidilen yol, usul ve huy gibi manaları içermektedir (İbn Manzur, 1993, s. 169). Din bireyin aşkın olanla bağ kurmasına yardımcı olmak da ve kişinin kendisini ve çevresini tanımada, evrendeki bulunuş amacını ve görevini açıklamada hazır bilgiler sunmaktadır (Aydın, 2000, s. 25). Dindarlık ise dinin inanç ve amel bağlamında yerine getirilmesini istediği şartların birey tarafından ne ölçüde

özümsendiğinin derecesi yani dinin kişisel, bireysel tarafıdır (Hökelekli, 2016, s. 60). Dindarlığı etkileyen faktörlerin başında kişinin yetiştiği aile ortamı yer almakla birlikte bireyin cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, gelir durumu ve yaşamını sürdürdüğü çevre de dindarlığa etki eden faktörlerden bazılarıdır (Kurt, 2009, s. 3).

Dindarlık ile yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum arasında çok yönlü bir etkileşim bulunmaktadır. Bireylerin biyolojik özellikleri, ihtiyaç duydukları gereksinimleri, fizyolojik farklılıkları ve psikolojik durumları onların yaşam memnuniyetleri ve mesleki doyumları üzerinde doğrudan etkili olmaktadır (Diener, 1984, s. 543). Aynı zamanda din de kişilerin beklenti ve isteklerini etkileyen faktörlerin başında yer almasından dolayı hem onların yaşam memnuniyetlerini belirleyen özelliklere hem de mesleki doyumlarının gerçekleşmesini sağlayan durumlara etki etmektedir (Armaner, 1973, s. 8). Ayrıca dini duygu ve düşünce kişilerin gündelik hayatlarını etkileyen birçok olay karşısında onlara anlamlandırma ve başa çıkma mekanizmaları sağlaması bakımından da yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum üzerinde göz ardı edilemeyecek etkileri bulunmaktadır (Bahadır, 2002, s. 117). Bununla birlikte dinin bireylere aşkın bir varlığa inanma, güvenme ve ibadet etme gibi yollarla doğru başa çıkma becerilerini sağlaması ve onların umutsuzluğa kapılmalarının önüne geçerek mutlu olmalarına katkı sağlamasından dolayı kişilerin yaşam memnuniyetleri ve mesleki doyumlarına olumlu etkisi vardır (Ayten ve Yıldız, 2016, s. 305).

Din ve maneviyat bireyde sabır, affetme, alçakgönüllülük, şükür, tevekkül, sorumluluk, dürüstlük ve hoşgörü gibi erdemlerin hem teorik bilincinin oluşmasına hem de gündelik hayatta pratik uygulamasının gerçekleşmesine katkı sağlamasından dolayı kişinin yaşam memnuniyeti ve mesleki doyumuna da olumlu etkisi bulunmaktadır (Göcen, 2014, s. 120). Ayrıca din ve maneviyatın sağlamış olduğu güven duygusu bireyin belirsizlik kaygısını yenmede ve benliğini tehdit altında hissetme korkusunu gidermeye yardımcı olması bağlamında onun yaşam memnuniyetini ve mesleki doyumunu artırıcı etkisi vardır (Yapıcı, 2007, s. 96). Bununla birlikte dinin birey için istenmeyen durumlarla başa çıkmada ve zorlu hayat koşulları karşısında bir umut kaynağı olması da yaşam memnuniyeti ve mesleki doyuma olumlu katkıda bulunmaktadır (Pazarlı, 1982, s. 30).

Din ve maneviyat kişilerin duygu, düşünce ve davranışları üzerinde büyük ölçüde etkili olmasından dolayı bireylerin dindarlıklarının yaşam memnuniyetleri ve mesleki doyumlarıyla olan ilişkisinin incelenmesi önemlidir. Literatürde hem yaşam memnuniyeti ve dindarlık hem mesleki doyum ve dindarlık hem de yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum konuları birçok çalışmada incelenmiştir (Akbulut, 2023; Ayten, 2013; Ayten ve Yıldız, 2016; Ayten ve Bakır, 2021; Bayram, 2020; Cüm, 2019; Demirkan, 2020; Elzerey, 2021; Mersin, 2007; Törenek, 2021; Tunç, 2019; Yavuz, 2020). Fakat yaşam memnuniyeti, mesleki doyum ve dindarlık ilişkisiyle ilgili bir araştırma bulunmamaktadır. Sadece işe bağlılık, hayat memnuniyeti ve dindarlık konusunda yapılmış bir adet çalışmaya ulaşılmıştır (Aydın, 2019). İlgili alanyazın incelendiğinde avukatların yaşam memnuniyetleri ve mesleki doyumları hakkında bazı çalışmaların gerçekleştirildiği görülmüştür (Akpınar, 2021; Demirkol, 2006; Güler, 2016;). Ancak yapılan ilgili araştırmalarda yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum üzerinde etkili olabilecek etmenler incelenirken din ve dindarlık faktörü göz ardı edilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Bu çalışma avukatların yaşam memnuniyetleri, mesleki doyumları ve dindarlıkları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu bağlamda araştırmanın temel amacı "Avukatların dindarlığı ile yaşam memnuniyetleri ve mesleki doyumları arasında nasıl bir ilişki vardır?" sorusuna cevap aramaktır. Ayrıca çalışmada cinsiyet, yaş ve hizmet süresi gibi sosyo-demografik değişkenlere göre avukatların yaşam memnuniyetleri, mesleki

doyumları ve dindarlıklarındaki farklılığın araştırılması da hedeflenmektedir. Araştırmanın temel sorusu çerçevesinde şu hipotezler belirlenmiştir:

H₁: Dindarlık ve yaşam memnuniyeti arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Dindarlık ve mesleki doyum arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: Dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre farklılaşmaktadır.

H_{3a}: Dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{3b}: Dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₄: Yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum hizmet süresi değişkenine göre farklılaşmaktadır.

1. Yöntem

Araştırmamız ilişkisel tarama modelinde ampirik bir çalışma olup, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum ile dindarlık düzeyi arasındaki ilişkiyi ilgili istatistiksel teknikler kullanarak tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma (08.01.2024 tarih ve 670687 sayılı Selçuk Üniversitesi İ.İ.F. Etik Kurul Onay Belgesi ile) bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

1.2. Çalışma Grubunun Özellikleri

Katılımcıların 121'i (%55,8) erkek, 96'sı (%44,2) kadındır. Araştırma örnekleminin %57,3'ü (s=125) "25-35", %29,8'i (s=65) "36-45", %12,4'ü (s=27) "46 ve üstü" yaş grubundadır. Katılımcıların meslekte bulunma süreleri %59,4'ü (s=129) "1-5 yıl", %28,6'sı (s=62) "6-15 yıl", %12'si (s=26) "16 ve üzeri" dir. Örnekleminin çalışma yeri %55,3'ü (s=120) "kendi iş yeri", %42,9'u (s=93) "başkasının yanı", %1,8'i (s=4) "kamu kurumu" dur.

1.3. Ölçme Araçları

Araştırma verileri anket tekniğinden faydalanılarak toplanmıştır. Araştırmada kişisel bilgi formu, yaşam memnuniyeti ölçeği, mesleki doyum ölçeği ve dini tutum ölçeğinden oluşan anket formu kullanılmıştır.

- *Kişisel Bilgi Formu*: Katılımcıların cinsiyet, yaş, hizmet süresi ve çalıştıkları yer hakkındaki sorular yer almaktadır.
- *Yaşam Memnuniyeti Ölçeği*: Diener, Emmons, Laresen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilmiştir (Diener vd.,1985). Likert türü bir ölçek olan yaşam memnuniyeti ölçeği beş maddeden oluşmaktadır. Tek boyutlu olan ölçeğin puanlaması "kesinlikle katılıyorum (7), katılıyorum (6), çok az katılıyorum (5), ne katılıyorum ne de katılmıyorum (4), biraz katılmıyorum (3), katılmıyorum (2), kesinlikle katılmıyorum (1)" şeklinde yedili derecelendirme biçiminde tasarlanmıştır. Katılımcıların puanları arttıkça yaşam memnuniyet düzeyleri de yükselmektedir. Ölçek genel yaşam memnuniyet düzeyini ölçmek amacıyla geliştirildiği için bütün yaş gruplarına uygulanabilmektedir. Araştırmada Dağlı ve Baysal tarafından türkçeye uyarlaması yapılmış yaşam memnuniyeti ölçeği kullanılmıştır (Dağlı ve Baysal, 2016). Uyarlaması yapılan ölçek tek boyutlu ve beş maddeden oluşurken puanlaması "tamamen katılıyorum (5), büyük oranda katılıyorum (4), orta

düzyde katılıyorum (3), çok az katılıyorum (2), hiç katılmıyorum (1)" şeklinde beşli derecelendirmeye yapılmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 5, en yüksek puan ise 25'tir. Geliştirici tarafından ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,88 olarak saptanmış, mevcut çalışmada ise 0,77 olarak tespit edilmiştir.

- *Mesleki Doyum Ölçeği*: Kuzgun, Sevim ve Hamamcı tarafından Herzberg ve arkadaşlarının "İki Faktör Kuramı (meslekten memnun olma / olmama)" temel alınarak geliştirilmiştir (Kuzgun vd., 1999). Likert türü bir ölçek olan yaşam memnuniyeti ölçeği yirmi maddeden oluşmaktadır. Çift faktörlü (niteliklere uygunluk/gelişme isteği) olan ölçeğin puanlaması "her zaman (5), sık sık (4), Ara Sıra (3), nadiren (2), hiçbir zaman (1)" şeklinde beşli derecelendirme biçiminde tasarlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100'dür. Geliştirici tarafından ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,90 olarak saptanmış, mevcut çalışmada ise 0,81 olarak tespit edilmiştir. Ölçeği geliştiriciler ölçek faktörlerinin birleşerek tek faktör olmasından dolayı ilgili ölçeğin tek boyutlu olarak da kullanılabilceğini ifade etmişlerdir.
- *Ok-Dini Tutum Ölçeği*: Ok tarafından İslami kültür temel alınarak dindarlığı ölçmek amacıyla geliştirilmiştir (Ok, 2011). Likert türü bir ölçek olan ok dini tutum ölçeği sekiz maddeden oluşmaktadır. Dört faktörlü (duygu/davranış/biliş/ilişki) olan ölçeğin puanlaması "tamamına katılıyorum (5), çoğuna katılıyorum (4), yarı yarıya katılıyorum (3), az katılıyorum (2), hiç katılmıyorum (1)" şeklinde beşli derecelendirme biçiminde tasarlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 8, en yüksek puan ise 40'tir. Geliştirici tarafından ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,91 olarak saptanmış, mevcut çalışmada ise 0,79 olarak tespit edilmiştir.

1.4. Verilerin Toplanması ve İstatiksel Analizi

Araştırma için hazırlanan anket formları 12 Ocak ve 1 Şubat 2024 tarihleri arasında Konya Adalet Sarayı ve çevresinde bulunan hukuk büroları ziyaret edilerek dağıtılmıştır. Çalışmada kullanılacak verilerin sağlıklı olabilmesi için uygulama öncesi yürütücü tarafından araştırma hakkında kısa açıklama yapılmış ve katılımcılar ortalama beş dakika içerisinde anket formunu doldurmuşlardır. Katılımcılar genel olarak uygulama süresince yürütücüye araştırma anket formundaki sorular hakkında çok fazla soru yöneltmemişler ve herhangi bir açıklama talep etmemişlerdir. Yürütücü katılımcıları uygulama boyunca gözlemlemiş ve onlarda isteksizlik veya endişe durumu görmemiştir. Uygulama sonucunda 220 anket formu toplanmış ve gerçekleştirilen veri temizleme sürecinden sonra üç adet form tam olarak doldurulmadığı için çalışma kapsamına dahil edilmemiştir. Geriye kalan 217 adet anket formu değerlendirmeye tabi tutulmuş ve elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra SPSS 25 paket programı aracılığıyla ilgili analizler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda araştırma hipotezleri doğrultusunda değişkenler arası ilişkilerin yönü ve gücünü saptamak amacıyla Pearson Korelasyon Katsayısı, iki gruplu bağımsız değişkenlerin alt gruplarının bağımlı değişkenlerden aldıkları puanlar bakımından farklılıklarının belirlenmesi için T Testi; iki den çok gruplu bağımsız değişkenlerin alt gruplarının bağımlı değişkenlerden aldıkları puanlar bakımından farklılıklarının belirlenmesi amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi, ikiden fazla grubu olan bağımsız değişkenlerin alt gruplarının bağımlı değişkenlerden aldıkları puanlar arasında saptanan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla LDS Testi uygulanmıştır.

2. Bulgular

Bu bölümde avukatların yaşam memnuniyetleri, mesleki doyumları ve dindarlıkları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmamızın hipotezleri doğrultusunda gerçekleştirilmiş veri analizleri ile bulguların değerlendirilmesi yapılmıştır.

2.1. Dindarlık ile Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tablo 1. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği ile Ok Dini Tutum Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Ok Dini Tutum Ölçeği ve Alt Boyutları	Yaşam Memnuniyeti Ölçeği	
	r	p
Dini Tutum Ölçeği	0,884*	0,000
Biliş	0,715*	0,000
Duygu	0,741*	0,000
Davranış	0,723*	0,000
İlişki	0,738*	0,000

Yapılan korelasyon analizi sonucunda, dindarlık ile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkinin pozitif yönde yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu, dindarlık düzeyi yükseldikçe yaşam memnuniyetinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır ($r=.88$, $p<0,05$). Yaşam memnuniyetinin dindarlığın alt boyutlarıyla ilişkilerine baktığımızda biliş ($r=.71$, $p<0,05$), duygu ($r=.74$, $p<0,05$), davranış ($r=.72$, $p<0,05$) ve ilişki ($r=.73$, $p<0,05$) ile istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

2.2. Dindarlık ile Mesleki Doyum Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tablo 2. Mesleki Doyum Ölçeği ve Alt Boyutları ile Ok Dini Tutum Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

	Mesleki Doyum		Niteliklere Uygunluk		Gelişme İsteği	
	r	p	r	p	r	p
Dini Tutum Ölçeği	0,868*	0,000	0,690*	0,000	0,648*	0,000
Biliş	0,698*	0,000	0,850*	0,000	0,816*	0,000
Duygu	0,651*	0,000	0,776*	0,000	0,723*	0,000
Davranış	0,667*	0,000	0,772*	0,000	0,714*	0,000
İlişki	0,699*	0,000	0,860*	0,000	0,773*	0,000

Yapılan korelasyon analizi sonucunda, dindarlık ile mesleki doyum arasındaki ilişkinin pozitif yönde yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu, dindarlık düzeyi yükseldikçe mesleki doyumun arttığı sonucuna ulaşılmıştır ($r=.86$, $p<0,05$). Mesleki doyumun dindarlığın alt boyutlarıyla ilişkilerine baktığımızda biliş ($r=.69$, $p<0,05$), duygu ($r=.65$, $p<0,05$), davranış ($r=.66$, $p<0,05$) ve ilişki ($r=.69$, $p<0,05$) ile istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Diğer taraftan mesleki doyumun alt boyutlarından niteliklere uygunluk ile dindarlığın alt boyutlarının ilişkilerine baktığımızda biliş ($r=.85$, $p<0,05$), duygu ($r=.77$, $p<0,05$), davranış ($r=.77$, $p<0,05$) ve ilişki ($r=.86$, $p<0,05$) ile istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Mesleki doyumun alt boyutlarından gelişme isteği ile dindarlığın alt boyutlarının ilişkilerine baktığımızda biliş ($r=.81$, $p<0,05$), duygu ($r=.72$, $p<0,05$), davranış ($r=.71$, $p<0,05$) ve ilişki ($r=.77$, $p<0,05$) ile istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

2.3. Dindarlık, Yaşam Memnuniyeti ve Mesleki Doyum ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tablo 3. Dindarlık, Yaşam Memnuniyeti ve Mesleki Doyum ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Ölçekler	Cinsiyet	Ortalama	S. Sapma	t değeri	F	P
Dini Tutum Ölçeği	Erkek	23,87	11,07	,250	,045	0,803
	Kadın	23,50	10,95			
Yaşam Mem. Ölçeği	Erkek	14,81	6,38	,055	0,22	0,957
	Kadın	14,77	6,32			
Mesleki Doyum Ölçeği	Erkek	65,68	26,55	,072	0,70	0,943
	Kadın	65,42	26,29			

Elde edilen bulgulara göre, erkeklerin hem dindarlık puanlarının ortalamasının ($x=23,87$) kadınların dindarlık ortalama puanlarından ($x=23,50$) hem yaşam memnuniyet puanlarının ortalamasının ($x=14,81$) kadınların yaşam memnuniyeti ortalamalarından ($x=14,77$) hem de mesleki doyum puanlarının ortalamasının ($x=65,68$) kadınların mesleki doyumlarının ortalama puanlarından ($x=65,42$) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Uygulanan t testi sonucunda dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyumlar bakımından iki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4. Dindarlık, Yaşam Memnuniyeti ve Mesleki Doyum ile Yaş Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Ölç.	Yaş	N	M	sd	Var. Kay.	KT	df	KO	F	p	Anlam
Din.	25-35 (a)	125	25,77	10,75	G.Arası	292,5 73	2	646,286	5,567	,004	b-c; a-c,b; a-b;
	36-45 (b)	65	21,29	11,12	G.İçi	2484 4,137	214	116,094			
	46-65 (c)	27	19,96	9,95	Top.	2613 6,710	216				
	Top.	217	23,70	11,00							

Yaş.	25-35 (a)	125	15,84	6,22	G.Arası	329,7 57	2	164,879	4,220	,016	b-a; c-b; c-a,b;
	36-45 (b)	65	13,50	6,52	G.İçi	8361, 321	214	39,072			
	46-65 (c)	27	13,03	5,63	Top.	8691, 078	216				
	Top.	217	14,79	6,34							
Mes	25-35 (a)	125	71,04	24,47	G.Arası	8946, 906	2	4473,453	6,773	,001	a-b,c;
	36-45 (b)	65	58,81	28,08	G.İçi	1413 42,23 7	214	660,478			
	46-65 (c)	27	56,48	25,26	Top.	1502 89,14 3	216				
	Top.	217	65,57	26,37							

Tablo 4 incelendiğinde uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda avukatların dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarının yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{2,214}=5,56$; $F_{2,214}=4,22$; $F_{2,214}=6,77$, $P<0,05$). Avukatların dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanları hangi yaş grupları arasında farklılık gösterdiğini saptamak için yapılan LDS Testi sonuçlarına göre; 25-35 yaş grubundaki avukatların hem dindarlık ($M=25,77$) hem yaşam memnuniyeti ($M=15,84$) hem de mesleki doyum ($M=71,04$) puanlarının 36-45 ve 46-65 yaş grubundaki avukatların puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Yaşam Memnuniyeti ve Mesleki Doyum ile Hizmet Süresi Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Ölç.	Hizmet Süresi	N	M	sd	Var. Kay.	KT	df	KO	F	p	Anlam
Yaş.	1-5 (a)	129	15,07	6,16	G.Arası	77,605	2	38,803	,964	,383	-
	6-15 (b)	62	14,88	6,94	G.İçi	8613,4 73	214	40,250			
	16 ve üzeri (c)	26	13,19	5,69	Top.	8691,0 78	216				
	Top.	217	14,79	6,34							
	1-5 (a)	129	67,27	5,35	G.Arası	2691,8 69	2	1345,9 35	1,95 1	,145	-
	6-15 (b)	62	65,96		G.İçi	147597	214	689,70			

Mes				8,28		,274		7			
	16 ve üzeri (c)	26	56,15	5,70	Top.	150289,143	216				
	Top.	217	65,57	6,37							

Tablo 5 incelendiğinde uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda avukatların yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarının hizmet süresi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($F_{2,214}=,96$; $F_{2,214}=1,95$, $P>0,05$).

3. Tartışma

Araştırmanın temel sorusu olan “Avukatların dindarlığı ile yaşam memnuniyetleri ve mesleki doyumları arasında nasıl bir ilişki vardır?” çerçevesinde belirlenen hipotezlerden birincisi olan “Dindarlık ve yaşam memnuniyeti arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır” hipotezini test etmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan korelasyon analizi sonucunda, dindarlık ile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkinin pozitif yönde yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu, dindarlık düzeyi yükseldikçe yaşam memnuniyetinin arttığı sonucuna ulaşılmış ve H_1 hipotezimiz doğrulanmıştır ($r=.88$, $p<0,05$). Yaşam memnuniyetinin dindarlığın alt boyutlarıyla ilişkilerine baktığımızda biliş ($r=.71$, $p<0,05$), duygu ($r=.74$, $p<0,05$), davranış ($r=.72$, $p<0,05$) ve ilişki ($r=.73$, $p<0,05$) ile istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yaşam memnuniyetinin dindarlığın alt boyutlarından olan duyguyla daha yüksek bir ilişkisinin bulgulanması dini duygunun diğer duygulardan daha kapsamlı ve aşkın varlığın etkisinin daha çok hissedilmesi bağlamında değerlendirilebilir. Ayrıca dini duygunun umutsuzluğa kapılma ve kaygı bozukluğu gibi psikolojik iyi oluşa zarar verecek durumları engellemesi ve kişilere güven, emniyet duygusu sağlaması bakımından yaşam memnuniyetine olumlu etkisinin olması bağlamında araştırmanın bulgularını destekleyici olduğu yorumu yapılabilir (Özbaydar, 1970).

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında, Tiliouine (2008), Demirkan (2020) ve Törenek (2021) tarafından yapılmış çalışmalarda dindarlık ile yaşam memnuniyeti arasında pozitif bir ilişki saptanmışken Aydın (2019) tarafından gerçekleştirilmiş çalışmada ise dindarlık ile yaşam memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Yaşam memnuniyetini etkileyen birçok faktörden birisi de dindir. Ancak yaşam memnuniyetini araştıran çalışmaların büyük çoğunluğunda din faktörünün göz ardı edildiği görülmektedir (Törenek, 2021). Bireylerin karşılaştıkları sorunlar veya hayatlarıyla ilgili yaptıkları sorgulamalar onların yaşam memnuniyetlerini önemli ölçüde etkilemesinden dolayı kişilerin inançları da doğrudan yaşam memnuniyetlerine etki etmektedir. Bu bağlamda dinin bireylere sağladığı anlamlandırma ve başa çıkma yolları onların karşılaştıkları yaşam memnuniyetlerini azaltacak olumsuz durumlardan etkilenmenin önüne geçtiği için dindarlık puanları yüksek kişilerin yaşam memnuniyetlerinin de yüksek olduğu araştırmanın bulguları çerçevesinde söylenebilir. Ayrıca din ve maneviyatın sağlamış olduğu güven duygusu bireyin belirsizlik kaygısını yenmede ve benliğini tehdit altında hissetme korkusunu gidermeye yardımcı olması bağlamında avukatların dindarlıklarıyla yaşam memnuniyetleri arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğu değerlendirilmesi yapılabilir.

Araştırmanın ikinci hipotezini (Dindarlık ve mesleki doyum arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır) test etmek amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda, dindarlık ile mesleki doyum arasındaki ilişkinin pozitif yönde yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu, dindarlık düzeyi yükseldikçe mesleki doyumun arttığı sonucuna ulaşılmış ve H₂ hipotezimiz doğrulanmıştır (r=.86, p<0,05). Mesleki doyumun dindarlığın alt boyutlarıyla ilişkilerine baktığımızda biliş (r=.69, p<0,05), duygu (r=.65, p<0,05), davranış (r=.66, p<0,05) ve ilişki (r=.69, p<0,05) ile istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan mesleki doyumun alt boyutlarından niteliklere uygunluk ile dindarlığın alt boyutlarının ilişkilerine baktığımızda biliş (r=.85, p<0,05), duygu (r=.77, p<0,05), davranış (r=.77, p<0,05) ve ilişki (r=.86, p<0,05) ile istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Mesleki doyumun alt boyutlarından gelişme isteği ile dindarlığın alt boyutlarının ilişkilerine baktığımızda biliş (r=.81, p<0,05), duygu (r=.72, p<0,05), davranış (r=.71, p<0,05) ve ilişki (r=.77, p<0,05) ile istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında, York (1981) ve Şahin (2016) tarafından yapılmış çalışmalarda dindarlık ile mesleki doyum arasında pozitif bir ilişki saptanmışken Aydın (2019) ve Akbulut (2023) tarafından gerçekleştirilmiş çalışmada ise dindarlık ile mesleki doyum arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Dindarlıkları yüksek avukatların mesleki doyumlarının da yüksek düzeyde olması dinin müntesiplerine yaptıkları işi en iyi ve güzel bir şekilde yapmaları ve tevekkülün onlara sağladığı her durumda mutluluğu kaybetmeme bilincinden kaynaklı olabileceği değerlendirilmesi yapılabilir (Kayıklık, 2007). Ayrıca din ve maneviyatın bireylere kazandırdığı dürüstlük, hoşgörü ve şükür gibi erdemlerin de onların yaptıkları işten tatmin olmalarına katkı sağlaması bağlamında dindar avukatların mesleki doyumlarının daha yüksek olduğu yorumu yapılabilir. Çünkü her meslekte olduğu gibi avukatlık mesleğinde de hem müvekkil kaynaklı hem toplum kaynaklı hem de çalışma arkadaşları kaynaklı birtakım problemler mevcuttur (Öztatar, 2011, s. 109). Din ve maneviyatın sorunlar karşısında bireylerin yaratıcıya isyan etmeden ve problemlerin çözümünde yumuşak tavır içinde olunmasını tavsiyesi bağlamında dindar avukatların insanlardan kaynaklı problemlere hoşgörülerini kaybetmeden ve aşkın varlığa suçlayıcı bir tavır göstermeden ilgili olumsuz durumu ortadan kaldırmaya odaklanmaları onların meslek doyumuna pozitif katkısı olacağı söylenebilir (Göcen, 2014, s. 67).

Araştırmanın üçüncü hipotezinin ilk alt hipotezini (Dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır) test etmek amacıyla T Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, erkeklerin hem dindarlık puanlarının ortalamasının (x=23,87) kadınların dindarlık ortalama puanlarından (x=23,50) hem yaşam memnuniyet puanlarının ortalamasının (x=14,81) kadınların yaşam memnuniyeti ortalamalarından (x=14,77) hem de mesleki doyum puanlarının ortalamasının (x=65,68) kadınların mesleki doyumlarının ortalama puanlarından (x=65,42) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Uygulanan t testi sonucunda dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyumlar bakımından iki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiş ve H_{3a} hipotezimiz reddedilmiştir (p>0,05). Meslek grupları içerisinde bazı iş kollarının (hemsirelik, okul öncesi öğretmenliği) tercih edilmesinde toplumsal bakış açısı kaynaklı cinsiyet faktörü ön plana çıkabilmektedir. Fakat çoğu meslekte cinsiyetin ayrıştırıcı bir faktör olmaması ve yapılacak işin niteliği veya toplumsal statüsü gibi çeşitli nedenler ön planda olduğu için meslektaşlar içerisindeki cinsiyet farklılığı çoğu zaman arka planda kalmaktadır. Bu bağlamda araştırma hipotezi oluşturulurken literatürde yer alan kadınların erkeklere göre kendilerini daha zayıf hissetmeleri ve karşılaştıkları sorunlar karşısında daha güçsüz

kalmaları bulgusundan hareketle dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyumun cinsiyete göre farklılaşacağı varsayılmıştır (Tarhan, 2005). Ancak araştırmanın sonucunda ulaşılan bulgulardan cinsiyetin dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum açısından anlamlı bir farklılığa neden olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle avukatlık mesleğinin görev tanımının veya iş yükünün cinsiyete göre değişmemesi ve sürekli aynı ortamı paylaşmaktan kaynaklı avukatların benzer dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarına sahip oldukları değerlendirilebilir.

Dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyumun cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına dair literatürde çok sayıda araştırma vardır. Mehmedoğlu (2004), Kula (2005), Moreira ve Almeida (2010) ve Aydın (2019) tarafından yapılmış çalışmalarda dindarlık cinsiyete göre anlamlı olarak farklılık göstermekteyken Özbaydar (1970), Ayten (2004), Nalbant (2010) ve Göcen (2014) tarafından yapılmış çalışmalarda ise dindarlığın cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Dikmen (1995) ve Khalek (2010) tarafından yapılan araştırmalarda yaşam memnuniyetinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmışken Aydın (2019) ve Törenek (2021) tarafından gerçekleştirilmiş çalışmalarda yaşam memnuniyetinin cinsiyete göre anlamlı farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Şekerli (2013), Gamsız (2013), Göküş (2019) ve Akbulut (2023) tarafından yapılmış çalışmalarda mesleki doyum cinsiyete göre anlamlı olarak farklılık göstermekteyken Dilsiz (2006) ve Güler (2016) tarafından yapılmış çalışmalarda ise mesleki doyumun cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür. Literatürdeki dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyumun cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı çalışmalarda erkeklerin kadınlara göre daha yüksek puanlar alması araştırmamız bulgularını desteklemektedir.

Araştırmanın üçüncü hipotezinin ikinci alt hipotezini (Dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır) test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda avukatların dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarının yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiş ve H_{3b} hipotezimiz doğrulanmıştır ($F_{2,214}=5,56$; $F_{2,214}=4,22$; $F_{2,214}=6,77$, $P<0,05$). Avukatların dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarının hangi yaş grupları arasında farklılık gösterdiğini saptamak için yapılan LDS Testi sonuçlarına göre; 25-35 yaş grubundaki avukatların hem dindarlık ($M=25,77$) hem yaşam memnuniyeti ($M=15,84$) hem de mesleki doyum ($M=71,04$) puanlarının 36-45 ve 46-65 yaş grubundaki avukatların puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ulaşılan bu bulgulara göre araştırmaya katılan avukatların yaşları arttıkça dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarının azalmasının birçok sebebi olabilir. Özellikle bireylerin yaşları arttıkça gündelik hayatta karşılaştıkları zorluklarda güçleşmekte ve çözülemeyen sorunlar kişilerin hem dindarlıklarını hem yaşam memnuniyetlerini hem de mesleki doyumlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Kişilerin meslek hayatlarının başlarında olmaları onların ideallerini gerçekleştirme duygularını canlı tuttuğu için bireylerin yaşam memnuniyetleri ve mesleki doyumları kendilerinden yaşça büyük meslektaşlarına göre daha yüksek olabilmektedir (Çelik, 2015). Ayrıca kişilerin yaşlarının ilerlemesi sonucu tecrübe ve bilgi düzeylerinin artması bireylerin inandıkları şeyleri sorgulama eğilimlerini artırdığı için bu durumun onların dindarlık puanlarına olumsuz etkisinin olduğu değerlendirilebilir.

Literatürde dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyumun yaş değişkenine göre farklılaşmasına dair birçok çalışma vardır. Uysal (1996), Taş (2004) ve Yoğurtçu (2009) tarafından yapılmış çalışmalarda dindarlık yaşa göre anlamlı olarak farklılık göstermekteyken Gürsu (2011), Ayten (2013) ve Köftegül (2018) tarafından yapılmış

çalışmalarda ise dindarlığın yaşa göre anlamlı düzeyde farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Tomrukçu (2010) ve Törenek (2021) tarafından yapılan araştırmalarda yaşam memnuniyetinin yaşa göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmışken Aydın (2011) ve Yazıcı (2015) tarafından gerçekleştirilmiş çalışmalarda yaşam memnuniyetinin yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı elde edilmiştir. Eskibağ (2014), Bayram (2020) ve Akbulut (2023) tarafından yapılmış çalışmalarda ise mesleki doyum yaşa göre anlamlı olarak farklılık göstermekteyken Irmak ve Çetin (2010), Özdemir (2020) tarafından yapılmış çalışmalarda ise mesleki doyumun yaşa göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir. Literatürde avukatlar üzerine gerçekleştirilmiş çalışmaların oldukça az olmasından dolayı çeşitli örneklem gruplarıyla yapılmış araştırmaların bulgularına da yer verildiği için dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyumun yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmasıyla ilgili sonuçlar da çeşitli olabilmektedir. Bu bağlamda alanyazında araştırmamız bulgularını destekleyen çalışmalar olduğu gibi farklı sonuçları olan araştırmalarda mevcuttur.

Araştırmanın dördüncü hipotezini (yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum hizmet süresi değişkenine göre farklılaşmaktadır) test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda avukatların yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarının hizmet süresi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiş ve H_4 hipotezimiz doğrulanmamıştır ($F_{2,214}=1,51$; $F_{2,214}=,96$; $F_{2,214}=1,95$, $P>0,05$). Fikir vermesi açısından avukatların hizmet sürelerine göre yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarının 1-5 yıl hizmet süresine sahip olanların 6-15 ve 16 üzeri olanlardan daha yüksek olduğu bulgulanmıştır ($M=15,07$; $67,27$). Bu bağlamda avukatların hizmet süreleri arttıkça yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarının azalması onların yaş gruplarına göre de tespit edilen yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarındaki azalışla paralellik gösterdiği değerlendirilmesi yapılabilir (bk. tablo 3). Her ne kadar hizmet süresi her zaman yaş ile doğru orantılı olmasa da çoğu zaman aynı oranda artış göstereceği varsayımı üzerinden avukatların yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarının hizmet süreleri ve yaşları arttıkça azalma göstermesi bağlamında araştırma bulgularının birbirini desteklediği yorumu yapılabilir.

Literatüre bakıldığı zaman Eren (2008) ve Yazıcı (2015) tarafından yapılan araştırmalarda yaşam memnuniyetinin hizmet süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmışken Tomrukçu (2010), Çeber (2016), Aydın (2019) ve Yazıcı (2015) tarafından gerçekleştirilmiş çalışmalarda yaşam memnuniyetinin yaşa göre anlamlı farklılaşmadığı görülmüştür. Eskibağ (2014), Aydın (2019), Göküş (2019), Bozanoğlu (2020) ve Akbulut (2023) tarafından yapılmış çalışmalarda mesleki doyum hizmet süresine göre anlamlı olarak farklılık göstermekteyken Kurt (2018) ve Özdemir (2020) tarafından yapılmış çalışmalarda ise mesleki doyumun hizmet süresine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Sonuç

Bu araştırmanın amacı, avukatların dindarlığı ile yaşam memnuniyetleri ve mesleki doyumları arasında bir ilişkinin olup olmadığı; şayet var ise bu ilişkinin hangi yönde ve düzeyde olduğunu belirlemektir. Araştırmada avukatların dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarının cinsiyet ve yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Ayrıca avukatların yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum puanlarının hizmet sürelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da araştırılmıştır.

Araştırmada, dindarlık ile yaşam memnuniyeti ve mesleki doyum arasındaki ilişkinin pozitif yönde yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu, dindarlık

düzeyi yükseldikçe yaşam memnuniyetinin ve mesleki doyumun arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca dindarlığın alt boyutları olan biliş, duygu, davranış ve ilişki ile mesleki doyumun alt boyutları niteliklere uygunluk ve gelişme isteği arasındaki ilişkinin pozitif yönde yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Diğer taraftan avukatların dindarlık, yaşam memnuniyeti ve mesleki doyumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği fakat yaş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte yaşam memnuniyeti ve mesleki doyumun hizmet süresi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusuna da ulaşılmıştır.

Yeni yapılacak çalışmalarda ülkemizdeki illerin sosyo-kültürel özellikleri göz önünde bulundurularak avukatlarla birlikte diğer meslek gruplarının da karşılaştırmalı olarak araştırmaya dahil olacağı çalışmalar yapılabilir. Ayrıca avukatlar üzerine ülkemizde oldukça sınırlı bir literatür bulunduğu için hem lisansüstü hem de diğer saha araştırmaları gerçekleştirilebilir. Bununla birlikte avukatların dindarlık düzeyi yükseldikçe yaşam memnuniyetlerinin ve mesleki doyumlarının arttığı tespit edildiği için barolar tarafından veya avukatların kurmuş oldukları mesleki dayanışma kuruluşları bünyesinde din ve maneviyat temelli hem kişisel gelişim seminerleri hem grup terapileri hem de ilgili literatür üzerine kitap okumaları gibi faaliyetler düzenlenmelidir.

Kaynakça

- Akbulut, T. (2023). *Öğretmenlerde Anlam Arayışı Mesleki Doyum ve Dindarlık İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Akpınar, S. (2021). *Avukatlarda Stres, Duygu Düzenleme Becerisi ve Yaşam Doyumunu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Lefkoşa: Lefkoşa Üniversitesi.
- Armaner, N. (1973). *Psikopatolojide Dini Belirtiler*. Ankara: Ayyıldız Yayınları.
- Akten, A. (2004). *Kendini Gerçekleştirme ve Dindarlık İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Ayten, A.(2013). Din ve Sağlık: Bireysel Dindarlık, Sağlık Davranışları ve Hayat Memnuniyeti İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 13(3), 7-31.
- Ayten, A. ve Yıldız, R. (2016). Dindarlık, Hayat Memnuniyeti İlişkisinde Dini Başa Çıkmanın Rolü Nedir? Emekliler Üzerine Bir Araştırma. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 16(1), 281-308.
- Aydın, F.(2019). *İşe Bağlılık, Dindarlık ve Hayat Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Avukatlar Üzerine Nicel Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Bahadır, A.(2002). Ergen Kişiliği Bağlamında Din Kişilik İlişkisi. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(1), 111-123.
- Cüm, E. (2019). *Din Görevlilerinde Mesleki Doyum Korgan İlçesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Amasya: Amasya Üniversitesi.
- Çetinkanat, C. (2000). *Örgütlerde Güdülenme ve İş Doyumu*. Ankara: Anı Yayınları.
- Dağlı, A. ve Baysal, N. (2016). Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlaması Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1250-1262.
- Demirkan, F. (2020) *Diyaliz Hastalarında Bağlanma, Dini Başa Çıkma ve Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

- Demirkol, İ. (2006). *Avukatlarda İş Doyumu, Tükenmişlik ve Denetim Odağının Bazı Demografik Değişkenler Bağlamında İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi.
- Ed, D. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin* 95(3), 542-575.
- Ed, D. vd. (1985). The Satisfaction With The Life Scale. *Journal of Personality Assessment* 49(1), 71-75.
- Elzerey, A. (2021). *Din Görevlilerinde Mesleki Doyum Düzeylerinin Motivasyon Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Güler, B. (2016). *Avukatlarda Bazı Demografik Değişkenlerin Tükenmişlik, Denetim Odağı ve İş Doyumu Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi.
- Gürsu, O. (2011). *Ergenlik Döneminde Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Göcen, G. (2014). *Şükür Pozitif Psikolojiden Din Psikolojisine Köprü*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Göküş, Şeref. (2019). Din Görevlilerinin Örgütsel Güven Düzeyleri ile Mesleki Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 9 (2), 285-309.
- Hefferon, Kate ve Boniwell, Ilona (2011). *Positive Psychology: Theory, Research and Applications*. Maidenhead: McGraw University Press.
- Hökelekli, H. (2016). *Din Psikolojisine Giriş*. İstanbul: Dem Yayınları.
- İbn Manzur, E. (1993). *Lisanül Arab*. Beyrut: Daru Sadr Yayınları.
- Kayıklık, H. (2007). *Din Görevlilerinde Yaşamdan Memnuniyet ve Mesleki Doyum*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Koç, M. (2010). Ergenlik Döneminde Dua ve İbadet Algularının Ruh Sağlığına Etkileri Bir Alan Araştırması. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10(1), 115-158.
- Köftegül, Ö. (2018). *Yetişkin Bireylerde Ölüm Kaygısı ve Dindarlık*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Kula, N. (2005). *Bedensel Engellilik ve Dini Başa Çıkma*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Kurt, A. (2009). Dindarlığı Etkileyen Faktörler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18(2), 1-26.
- Kurt, İ. (2021). *İş Kolikliğinin İş Aile Çatışması Üzerindeki Etkisi Avukatlar Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi.
- Kuzgun, Y. vd. (1999). Mesleki Doyum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(2), 14-18.
- Mehmedoğlu, A.U. (2004). *Kişilik ve Din*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Mersin, Y. (2007). *Din Görevlilerinde Mesleki Doyum*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi.
- Ok, Ü. (2011). Dini Tutum Ölçeği: Ölçek Geliştirme ve Geçerlik Çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 8(2), 528-549.
- Öksüz, E. ve Malhan, S. (2005). *Sağlığa Bağlı Yaşam Kalitesi Kalitemetri*. Ankara: Başkent Üniversitesi Yayınları.
- Öztatar, H. (2011). *Türkiyede Avukatlık ve Sorunları*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi.

- Pazarlı, O. (1982). *Din Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Şekerli, H. (2013). *Öğretmenlerde Çalışan Sessizliği İş Doyumu ve Denetim Odağı*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Tarhan, N. (2005). *Kadın Psikolojisi*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Tiliouine, H. (2008). Measuring Satisfaction with Religiosity and Its Contribution to the Personal Well-Being Index in a Muslim Sample. *Applied Research Quality Life*, 4(1), 91-108.
- Törenek, E. (2021). *Tevekkül, Yaşam Memnuniyeti ve Dindarlık İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Tunç, S. (2019). *İş Doyumunun Yaşam Memnuniyetine Etkisi: Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Uysal, V. (2006). *Türkiye’de Dindarlık ve Kadın*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Veehoven, R. (1996). Developments in Satisfaction Research. *Social Indicators Research* 37(1), 1-46.
- Vassar, M. (2012). Life Satisfaction. *Psychology of Life Satisfaction*.ed. Matt Vassar, 40-71. New York: Nova Science.
- Yapıcı, A. (2007). *Ruh Sağlığı ve Din*. Adana: Karahan Kitabevi Yayınları.
- Yavuz, T. (2020). *Hemodiyaliz Hastalarında Sabır ve Yaşam Memnuniyeti İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.